

פרד"ס התורה בפרשת השבוע בעריכת הרב נעם יעקבי שליט"א

"לא יאבה ה' סלח לו"

זה שמסיר פחדו ומסלק יראתו בשרירות לבו, לא יאבה ד' סלח לו ורבעה בו כל האלה וגו'.

והנה "מי אל כמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית נחלתו", ואנו מזכירים ג' פעמים בכל יום בתפלה וקוראים אותו "חנון המרבה לסלוח", וכבר פירשו חז"ל עה"כ "וחנוני את אשר אחון" - אע"פ שאינו הגון, "ורחמתי את אשר ארחם" - אע"פ שאינו כדאי, אבל כאן "לא יאבה ד' סלח לו"! כלומר: אע"פ שמדין רחמי שמים המרובים לאין קץ, ה' הקב"ה נושא עוונותיו ועובר על פשעיו כאמור, כי רחום וחנון הוא, ומורגלים אנו לבאר מה שאנו קוראים להקב"ה "מלא רחמים", שהוא האין סוף ב"ה מלא כל הארץ כבודו, הרי גם רחמיו אין להם סוף ותכלית, וברחמים אלו מלא הוא כביכול, לומר לך שאין שום מקום בכל העולמות כולן ולנצח סלה ועד - שיהא ריקן מרחמיו יתב', ואעפ"כ ולאחר כ"ז כאן - "לא יאבה ד' סלח לו", פירושו: לא ירצה הקב"ה לישא עונו, ולא יסלח לו אף על שגגותיו כאמור, וכל כך למה? - מפני שהתברך בלבבו לאמר "שלוש יהיה לי", ומינה לב מי לא יחד וילפת מפחד פחדים שמא ח"ו הוא מאותם האומרים "שלוש יהיה לי"... והרי אף זה ששמע את דברי האלה הזאת ונכנסו באזניו, אלא שמתברך בלבבו לבטלם, באמרו כי בצדקת הצדיקים גם הוא יחיה ובכ"ז חרה אף ד' בו עד כדי כך! א"כ ק"ו מי שאינו שם על לבו כלל את דברי האלה הזאת ואינו רואה אף צורך לבטל אותה - לא יחת ולא ירתע רחמנא ליצלן, הנה ימי הדין ממשמשים ובאים, ישאל נא כל אחד לעצמו האם מרגיש הוא חרדת הדין! לב יודע מרת נפשו!... בינה זאת בעמדך לבקש סליחה מהאל נורא עלילה.

אבל מאידך גיסא, מכיון שנכתב כן בתורה, הרי באה התורה"ק ללמדנו בזאת, ואם אין כבר ח"ו שום עצה ותרופה לאיש הזה, א"כ למה האריכה התורה כל כך בזה? וע"כ אתה צריך לומר מכאן חידוש נפלא ביסוד קדושת כל או"א מישראל, שאף אדם נבער מדעת ולב אטום כאותו בעל שרש פרה ולענה אשר בלבבו פונה וגו' לאמר שלום יהי לי וגו', כלומר: שאף שאינו נפחד ונרעש מעצם צ"ח הקללות, בכ"ז אם ישמע דבר זה "כי לא יאבה ד' סלח לו", יתמלא פחד ורעדה על זה, יוריקו פניו וישוב לאלקיו, וכמה נפלא הדבר שגם אם מהקללות עצמן לא יזדעזע, אבל מזה שלא יאבה ד' סלח לו, כן דיאג ויצטער, ושוב ניצל!... הנה למדנו עומק טהרת לבם של ישראל, וזהו "אתם נצבים!"

(אור יהל - רבי יהודה חסמון)

"אתם נצבים וגו', פן יש בכם וגו' שרש פרה ראש ולענה, והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה, לא יאבה ד' סלח לו, כי אז" וגו'. אמרו חז"ל (תנחומא כאן) למה נסמכה פרשה זו לפרשת קללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים בפרשה זו חוץ ממ"ט שנאמר בתו"כ, מיד הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, מיד קרא אותם משה והי' מפייסן וכו', אבל ישראל כשהיסורים באים עליהם הם נכנעין, שנא' כוס ישועות אשא וגו' צרה ויגון אמצא וגו', אמר הקב"ה הקללות הן מעמידות אתכם, וכן הוא אומר למען נסותך להטיבך באחריתך ע"ש, יש לפרש דה"ק: הרי כל תכלית הקללות והיסורים הם לשבר לבו של אדם, ולהכניעו בפחד השי"ת ויראתו, א"כ מיד שהוריקו פניהם ונשבר לבם בקרבם, הרי הושג התכלית ובא עד קצו, שכבר קבלו המוסר בשמיעת אזנם ושעבדו את לבם לאביהם שבשמים, ונמצא שמיעתם תחליף להם במקום היסורים, וזהו מה שפייסן משה וכו', ואמר להם הקב"ה הקללות הן מעמידות אתכם, אכן כל זה כשהוריקו פניהם ונתייראו, אבל - "פן יש בכם שרש וגו' והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי וגו' ורבעה בו כל האלה וגו' ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה", כי אז אין עצה אחרת מזו אלא להביא עליו הקללות.

"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו" וגו', כלומר: אע"פ ששומע הקללות ומאמין בהם, בכ"ז מתנחם ומתברך בלבבו כי לא תשיגהו הרעה, כמו שפירש בספורנו שיקבל האלה בפיו ויתברך בלבבו לבטל אותה ע"ש, ומה טעם? - "כי בשרירות לבי אלך" וגו', ומפרש הרמב"ן כי התאוה הגוברת ומתחזקת בלב תקרא שרירות וכו' ע"ש, כלומר: מכיון שגברה בו התאוה וקשה לו לפרוש הימנה, לכן מתברך בלבבו ואומר שלום יהי לי, והאיך יחשוב כן? כבר כתב הראב"ע שאומר לנפשו כי בצדקת הצדיקים יחי' כי הם רבים והוא יחיד, הנה למדנו כי האיש הזה - על אף אמונתו והבנתו בהקללות האלה, אבל מכיון שמתנחם וחושב כי בצדקת הצדיקים יוותרו לו על חטאיו, מגביר בו חרון אף גדול מאד שאפי' מה שעשה עד הנה בשוגג והקב"ה מעביר לו עליהם, גורם הוא בזה כי עתה מצטרפים ונוספים על חטאו במזיד ונפרעים ממנו הכל, כ"ה ברש"י, וראה מה בין הוריקו פניהם - לשרירות הלב, שהראשונים סלקו הפורענות מהם ע"י פחדם ושבירת לבם מכל האלות, ופייסום באמור להם "אתם נצבים!", אבל

מעלות וסגולות השבת האחרונה

ר"ה נחקק ונכלל בשבת שלפניו

ונמצאת למד מזה, שגם ביום הגדול והנורא עת משפט עמו ישראל ברייה והקצבת חיותם ופרנסותיהם ומזונותיהם, הנה הכל נעשה ונמשך בשבת שלפניו במקור מים החיים. ועל כן מבואר בשו"ע (או"ח סי' תכ"ח ס"ד) שלעולם קורין אתם נצבים קודם ר"ה עיי"ש, לפי שהוא מרמז על ר"ה, והר"ה נרמז ונחקק בשבת שלפניו על כן קורין אותו בשבת הזה. (באר מים חיים, פר' נצבים)

*

אמר הרה"ק מרוז'ין זיע"א, כי השבת שלפני ר"ה קוראים אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם וגו', עד כל איש ישראל, כי ר"ה

כל הברכות והטובות והחסד שנעשה בכל ימי השבוע לכללות העולם או לאדם פרטי הכל נעשה ונתמשך בש"ק שלפניה, שאז נתברך המעין ממקור מים החיים בטובה זו או בברכה זו וכדומה, ומשם נמשך למטה בששת ימי המעשה ביום הראוי לאותה טובה והברכה, אשר ע"כ הנה הטובה הגדולה והנס שנעשה ביציאת מצרים באחד מימי השבוע הנה ודאי כבר נמשך ונעשה הנס הזה בשמי השמים במקור בש"ק שלפניו כי כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא דשביעאה תליין ואין בפרט אלא מה שבכלל...

הוא כבר משבת שלפניו, שכולם עוברים לפני השי"ת כבני מרון, וכולן נסקרין בסקירה אחת, כי ר"ה נכלל בשבת שלפניו. (כתבי חסידים הראשונים)

*

השבת שלפני ר"ה הוא העליה מכל השנה

כבר דיברנו מזה אשר בכל השנה היום של שבת הוא העליה מכל ימי השבוע, וכמו"כ השבת שלפני ר"ה הוא העליה מכל השנה, וגם השבת שלפני הרגל הוא הכנה להרגל, אשר לזה נקרא השבת תחילה למקראי קודש, כי שבת נקרא קודש ורגל נקרא מקראי קודש כי הוא מקבל חיות וקדושה מן הש"ק ולזה נקרא שבת תחילה למקראי קודש כי הוא קודם הרגל, והרגל מקבל ממנו חיות וקדושה.

וזה ידוע שבכל מקום שנאמר היום הוא ר"ה, לכן קורין זה הפרשה קודם ר"ה אתם נצבים היום היינו שצריך כל אדם להיות נצב לפני הקב"ה קודם ר"ה, ומהו לשון נצב שצריך לראות שיהיה הקומה שלו בשלימות.

(בית אהרן, פר' נצבים)

*

בסעודת שבת שלפני ר"ה כלול בו כח כל תפילות הימים הנוראים פעם אחת בשבת שקודם ר"ה בסעודת שחרית, אמר אא"ז [הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר] זצ"ל, להמסובין על שולחנו בזה"ל: אכלו לש"ש, כי המאכלים שלנו מגרשים מן האדם האוכל אצלנו, כל מיני חומרות וגשמיות, וכל מיני אפיקורסות, וכלולים בהם כל מיני קדושות.

ובסעודת שבת זו שלפני ר"ה, יש בו כוח כל הסליחות, מזכור ברית, והפיוטים של שחרית ומוסף של ר"ה, ומכל נדרי, ושחרית ומוסף ונעילה של יום הק', ומימים הראשונים של סוכות ושמע"צ ושמח"ת, עד אסרו חג.

והיינו כענין דכתיב בחנה (שמואל א' א' ט-י), "ותקם חנה אחרי אכלה בשלה. ותתפלל". ולכאורה וכי עברה על מאחז"ל, לא תאכלו קודם שתתפללו וכו', היה לה להתפלל קודם האכילה.

אלא בסעודה זו של בעלה הקדוש איש אלקים אלקנה, היה נכלל בסעודתו כח כל התפלות שהתפללה אח"כ, וע"י האכילה והשתיה בסעודה, זעם בעלה הקדוש אלקנה במקום קדוש שילה, עי"ז נתוסף לה חיות ומוחין, והשיגה מדרגות התפילה, ויכלה להתפלל, זהו הכוונה ותקם חנה אחרי אכלה ושתה דווקא, ותתפלל. וכמו"כ בסעודת שבת זו שלפני ר"ה, נכלל כוח כל התפלות עד אסרו חג, כנ"ל, ע"כ אכלו לש"ש. (דברי ישראל [מודר'ין], פר' מקץ)

*

אפשר לתקן את כל מה שפגמנו בכל שבתות השנה שבת זה שהוא שבת האחרון מהשנה שעברה, הוא נעוץ סופו בתחילתו, וע"י שמירתו בקדושה ובטהרה נוכל לתקן את כל מה שפגמנו בכל שבתות השנה שעברו, ואמרו צדיקים הקדמונים זצ"ל, כאשר אם ירים איש את קצה המטה יתרומם כל המטה, כן כאשר יתקן איש ביום האחרון יתקן כל הזמן.

וזה מה שמובא בתנא דבי אליהו (פ"א) ימים יוצרו ולו אחד בהם זה יום השבת, ודרש מילת אחד כטעם אחד העם, יום המיוחד שבימים, והוא הש"ק, ויום אחד בשנה חשוב שנה, רצה לומר יום אחד זה הש"ק ההוא מחשיב לדבר חשוב כל השנה כולה. (ישמח ישראל, פר' נצבים וילך)

*

מעלה את כל השנה

"יום אחד בשנה חשוב שנה" (ר"ה ב, ב), אם מראשית השנה ועד אחרית שנה היה יום אחד שעשה נחת רוח לפניו ית' מציל על כל השנה, ואפי' יום אחרון מהשנה, וכש"כ שבת האחרון, שכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, מעלה את כל השנה. ועל שבת זה נאמר ש"ק נפשות ישראל בצל כנפיך יחסיון. (בית אברהם [סלונים], סליחות עמ' קפה)

*

יותר גדולה מר"ה

עס איז דאך באוואוסט, אז היינטיקער שבת איז די כללות פון אלע

שבתים, און איז גרעסער פון ר"ה, און יעדער איד דארף מאכן א חשבון פון זיינע געשעפט'ן פון א גאנץ יאהר. (הרי ידוע שהשבת האחרונה כוללת את כל שבתות השנה, ואף יותר גדולה מר"ה, על כל יהודי לעשות חשבון על מעשיו מכל השנה

שעברה) (כ"ק האדמו"ר רבי ישראל מסטאלין זצ"ל, מטה אהרן גליון מ"א)

*

שבת זה הוא גבוה מאוד

מין אדמו"ר [רבי יוחנן מקארלין] זיע"א, אמר ביום ו' עש"ק פרשת ניצבים כ"ז אלול תש"ז, בעת שהותו בעיה"ק ירושלים: צריך שיהיה ל"עולם" הכנה לשבת, שבת זה הוא גבוה מאוד, אפשר לתקן בו את כל השבתות מכל השנה, גם הוא שבת שקודם ר"ה השבת הוא הרי כוללות מכל השבוע, כמו שאא"ז כותב בספרו.

(כתבי קודש, הבוא במטה אהרן ח"ג גליון קמד)

*

טמון בו בכוח סגולת יום הדין בר"ה

כן הדבר בשבת זו שלפני ר"ה, שטמון בו בכוח סגולת יום הדין בר"ה. וכל הנעשה בר"ה בדיני האדם הקצבת המזונות, וכל מה דיעדו עליה, יסודו משבת שקדמה לה, אמנם כ"ז עדיין אינו נעשה בשלמות בשבת, ובודאי עוד צריך לעבור בפועל את יום הדין דר"ה כדי לשפוט ולדון על כל השנה, אבל הכח עצמו טמון כבר בשבת שלפני ר"ה. ועפ"ז יהיה הדין בר"ה.

ומלבד האמור הלא כבר כתב אדמו"ר [ה"בית אהרן" מקרלין], ששבת זו שלפני ר"ה היא העליה מכל השנה. וידוע ממין האריז"ל, שבשבת זו אפשר לתקן כל מה שעוותו בכל שבתות השנה, וכן בכל יום מימי השבוע הבעל"ט, דיום בסוף שנה חשוב שנה.

על כן החכם עיניו בראשו ויעלה זאת על מחשבתו, וישים גם אל ליבו שבשבת זו קובעים במרומים איך תראה השנה הבעל"ט. והלא הובא בשו"ע בשם הירושלמי שלא לישן בראש השנה, ואומנם אין אנו אומרים שאסור לישן בשבת זו, אך על כל פנים צריך להיזהר שלא יהא בבחינת הולך בטל כשין דמי, וינצלו כל רגע לתורה ולתפילה ולעבודת ה'. (כ"ק האדמו"ר מפניסק קארלין זצ"ל, שבת סליחות תשנ"ג, מטה אהרן גליון מא)

*

אפשר לתקן את כל ימי השנה

בשבת האחרונה של השנה אפשר לתקן את כל ימי השנה, וזהו רמז ב"אתם נצבים", 'נצבים' בגימטריא "נצב כל", ובא לרמז שבשבת זו אפשר ולהעמיד הכל על מכוננו. וזהו ג"כ ע"י שבת, כי בשבת ג"כ כתוב "שבת היום לה", עי"ז אפשר להגיע להיום כולכם, להאיר את כל ימי השנה ולהציבם על מכונם ולתקן את כל אשר פגמו כמשך השנה ולהיותם "לפני ה' אלוקים".

(כ"ק האדמו"ר ה"פחד יצחק" מבאיאן זצ"ל, קובץ תפארת ישראל, אלול תשמ"ז)

*

שבת הגיבור

כתב הרה"ח ר' שלמה טלינגטור ע"ה: בשנת תרצ"ה כתב לי חברי המנוח ר' שלמה משונזניק המשב"ק של אדמו"ר הרה"צ הקוה"ט ר' מנחם נחום מטשערנוביץ בן הרה"צ ה"פחד יצחק" מבאיאן זלה"ה זי"ע, בש"ק פרשת ניצבים אחר הקידוש אמר האדמו"ר: כמו שהשבת קודם הפסח נקרא "שבת הגדול" כן שבת קודם ר"ה נקרא "שבת הגיבור", איזהו גיבור הכובש את יצרו. (גליון קהל חסידי באיאן פר' נצבים תש"ס, הובא בסוף ספר אבן ישראל)

*

לתקן פגמי שמירת שבת של כל השנה

רגיל היה מו"ז מהרי"ש ענגיל זצ"ל מראדומיזשלא, לומר בש"ק לפני ר"ה, שבש"ק האחרונה שבשנה, צריך לתקן פגמי שמירת שבת של כל השנה, וגם מרגלא בפומיה לומר דברי הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, שבשבת הזה מברכים בשמים החודש תשרי הבעל"ט. (הג"ר אלחנן הלפרין שליט"א אב"ד גולדס גרין, יפה שיחתן של עבדי אבות עמ' רכט)

*